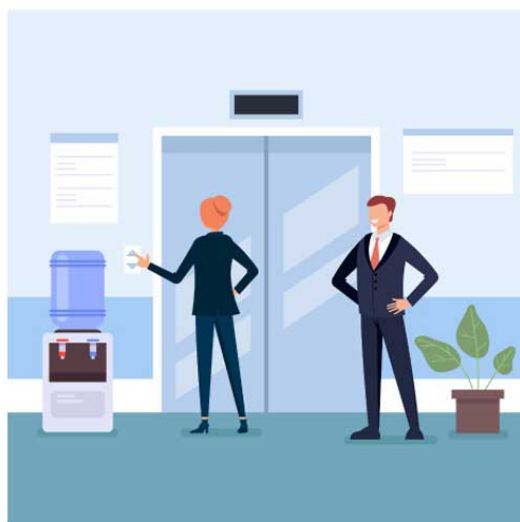

Ta betalt för resan med hissen!

av Bengt-Åke Wennberg

Dagens affärsfilosofi, ekonomiska tankesystem och dagens teknik skulle kunna göra det fullt möjligt att man tog betalt för varje resa med hissen.

Det går att fixa med kreditkort, årsabonnemang, swishkonto, automat, tumavtryck eller ansiktsgenkänning.

**DET ÄR BARA EN TIDSFRÅGA
INNAN NÅGON ENTREPENÖR
KOMMER PÅ IDÉN**

Men ökar den vår livskvalitet?

Den sedan länge osynlige socialdemokratiska politikern Leif Pagrotsky dök härom dagen plötsligt upp i rutan. Han menade att kollektivtrafiken i Stockholm borde vara gratis. Som argument använde han den för honom absurda tanken att man skulle ta betalt av de som åkte hiss. Både hiss och kollektivtrafik är enligt Pagrotsky en allmännytta som alla solidariskt borde betala för. Man borde inte ta betalt av passagerarna för varje resa. Det skapade bara krångel och extra kostnader. Kanske väckte han med hissexemplet den björn som sover. Så här skulle en tvättäkta nyliberal kunna resonera:

Att ta betalt för hissåkandet är inte så dumt. Det stämmer väl med den filosofi som nu finns. Jag äger inte längre mitt bokföringsprogram. Jag måste årligen betala en serviceavgift för att jag använder det. Jag betalar parkeringsavgifter när jag parkerar bilen. Jag måste till och med betala en extra avgift för att använda TV:n som jag äger.

Det är förstås en kostnad att hålla hissarna igång. Det är inte mer än rimligt att denna kostnad betalas av de som använder hissen. Att ta betalt för varje hisstur är dessutom tekniskt sett fullt möjligt. Man kan använda samma myntautomater som på offentliga toaletter. Hyresgästerna kan få kort av samma sort som vi nu använder på sopstationerna och som kollar hur ofta vi, var och en, lämnar skräp. Det är då lätt att kolla om vi använder hissen.

Att ställa ut ett hisskort är dessutom en ekonomiskt bra lösning eftersom dessa uppgifter kan säljas och ge en extra intäkt. Försäkringsbolag kan ha användning för dem för att höja premien för dem som inte är så raska. Hälsoindustrin kan rikta reklam till dem som behöver det eftersom de inte tränar genom att gå i trappor. Kanske kan till och med hissåkandet minska och därmed spara många sköna kronor åt samhället. Särskilt om man kan rikta propagandan direkt mot dem som inte tar sitt ansvar och åker hiss istället för att gå i trappor.

Det Leif Pagrotsky trodde var en absurd tanke visar sig således för den troende nyliberalen vara en fullt rimlig tanke. Därmed föll hans argumentation till marken. Det absurda blir det normala. Hur kan det komma sig?

Mitt svar på den frågan är att vårt samhälle i praktiken rör sig osynligt mot en tjänsteekonomi. Det lämnar den gamla invanda produktekonomin bakom sig. Den gamla produktekonomin grundade sig på bytesvärden. Tjänsteekonomin grundar sig på bruksvärden. Tillämpar man en produktbaserad logik på tjänster så blir därför slutsatserna absurda – precis som Leif Pragotsky konstaterar. Problemet är att produktlogiken dominerar hela vårt samhälle. Därför blir också de politiska samtalen i vårt samhälle absurda.

Enligt produktlogiken blir det fullt logiskt att ta betalt för varje hisstur. Problemet är dock större än så. Produktekonomins resonemang har skapat institutioner och maktstrukturer som griper in i vår vardag på ett sätt som gör samhället dysfunktionellt när livskvaliteten bestäms av goda tjänster. Tjänstesamhällets värdestruktur strider mot hela den logik som vårt nuvarande penningväsende och våra finansiella transaktioner bygger på. Därför blir dagens penningpolitiska analyser och resonemang absurda. Därför har vi kris i ekonomin.

Så länge den gamla produkt- och byteslogiken får dominera så har vi konsumenter och medborgare inget annat val än att anpassa oss till allt mer absurda regler. Logiken tvingar fram att vi måste ta betalt för kollektivtrafik, och för varje resa, eftersom våra samhällsinstitutioner och bankväsende är

organiserat så som det är. Det kommer därför inte att dröja länge innan någon upptäcker att det också är fullt rimligt att ta betalt för hissturerna. Jag väntar med förfäran och spänning på detta.

Tyvärr är det många med makt och inflytande som har glädje av produktlogiken. Någon bättring är därför inte i sikte – trots Pagrotskys insiktsfulla argumentation. Det han uppfattade som absurt är i dagens dysfunktionella samhälle fullt logiskt.

Vilka dilemman möter du i prissättning och värdering av tjänster. Hur bör en gemensam infrastruktur finansieras? Kan den gemensamma finansieringen missbrukas? Kan man verkligen ta betalt per timme för olika typer av kunskapstjänster? Spelar det någon roll om timmen är dåligt eller bra använd?

<https://www.bengtharry.me/?p=2382>